

השירות בקבע כמקצוע

רס"נ אורי ד.

רק מעטים ככל האפשר יברשו מחיים ציביליים ויקדישו כל ימיהם וכל מרצם וכשרונותיהם לתורת הצבא בכל ענפה — ביבשה, בים ובאוויר. מעטים אלה ייבחרו מתוך טובי הכשרונות האינטלקטואלים ובחירי הסגולות הנפשיות, רק מאלה שיהיו ראויים להתמחות מקצועית עליונה וגם לכומר פיקודי וקרבי כאנשי מעלה ומופת.*

דוד בן גוריון

גורם חשוב בתחושת השליחות. והנה קצין הקבע סבור כי קיים פער גדול מדי בינו לבין הציבור ששלחו. הוא עלול להגיע למסקנה כי המאמץ האישי שלו אינו כדאי. תחושה זו מתחזקת כאשר חלק מן העם נדרש לקרבנות גדולים בעוד שהשאר נוהגים כאילו לא אירע דבר.² למרות תנודות הכרוכות בשינויי המצב הבטחוני, ניכרת במשך השנים ירידה בתחושת השליחות של משרתי הקבע. נכון הוא שיש רבים וטובים שמקריבים את מיטב שנותיהם למען המולדת מתוך תחושת שליחות עמוקה, אך כל יטעונו המספרים: מול הרבים הצובאים על פתחי היחידות המובחרות של צה"ל, קיימות „חטיבות“ יורדים החונות בחו"ל.

נעבור עתה לצד השני של המטבע — המקצועיות שבשירות. כמו אוזני שמעתי אב מודאג אומר לבנו, קצין מצטיין ומועמד לקידום: „מתי תקח את עצמך בידיים ותלמד מקצוע?“ אני עצמי בבואי למלא טופס כלשהו, מהמתם דבר מה ומסלסל בעטי בטרם ארשום ליד סעיף המקצוע את המילים: „קצין צבא“. דוגמאות אלו ממחישות את האבסורד: אדם משקיע תקופת חיים בלימוד, בהכשרה מאומצת וברכישת גיסיון, אך אינו זוכה לסטטוס של בעל מקצוע. סיבה אחת לכך כבר הוזכרה: ההתנגדות למקצוענות של הצבא, מחשש להתבדלות מהחברה האזרחית. סיבה נוספת היא גיל הפרישה הנמוך של הקצין הישראלי. קצין שהוא „פול“ איפוא, החוצה והוא מתכנן קריירה אזרחית.

הגורמים הללו וכן החתימה לפרקי זמן קצרים, הארכות השי-רות לאחר משא ומתן על תנאים והתחלופה המהירה — כל אלה מקנים לשירות בקבע צביון של ארעיות ומנועים את הפיכתו למקצוע ככל המקצועות. אפילו ישנו הנסיבות שנוכרו לעיל, עדיין אין התו „מקצועי“ ניתן על-ידי היחיד הרוצה בו ואפילו לא על-ידי קבוצה מצומצמת, אלא על-ידי החברה כולה. יהא הקצין מיומן, משכיל, רחב אופקים, מנוסה ובוגר קורסים ככל שיהא, עדיין לא ייחשב לבעל מקצוע כמו עורך דין, רופא או מהנדס. לחברה כללים משלה למתן לגיטימציה למקצועיות. לצערנו, החברה הישראלית אינה מכירה עדיין בשירות בקבע כמקצוע ככל המקצועות.

הסטטוס הגבוה של קציני צה"ל בחברה הישראלית נובע מן המרכזיות של הביטחון בתודעה הלאומית ולא מתוך הכרה במקצוע הצבאי כבעל סטטוס חברתי גבוה. זאת, בניגוד לארצות הברית, שם קציני צבא מדורגים נמוך יותר בסולם החברתי,

עם הקמתו מיוג צה"ל בקרבו שתי גישות כלפי השירות הצבאי: מן הצבא הבריטי ירש את תפיסת השירות כמשלח יד, ומן הפלמ"ח וההגנה קיבל את רעיון השירות כשליחות. התפיסות השונות הולידו מתחים: אחרי מלחמת השחרור התנהל ויכוח ציבורי בשאלה האם יהיה צה"ל צבא מקצועני או שיהיה צבא העם. בן גוריון היה תקיף בדעתו, כי יש ליצור גרעין מוצק של צבא קבע מקצועי שכל תפקידו יצטמצם בלחימה בשדה הקרב ובהתכוננות לקראת לחימה זו. הטענה הנגדית היתה כי לצבא, ולחבר קציניו במיוחד, יש ליעד שליחות התיישבותית וחברתית, החורגת מתפקידי צבא רגיל. בן גוריון ניצח במאבק ועל רקע זה פרשו מצה"ל קצינים יוצאי הפלמ"ח. אולם שריי-דיס מגישת הפלמ"ח נותרו ובאו לידי ביטוי בהירתמות צה"ל למשימות לאומיות ובעיסוק בתחומים שצבא אינו מופקד עליהם בדרך כלל: חינוך, התיישבות, קליטת עליה וסתימת פערים חברתיים.

ההכרה בצורך להקים גרעין של קציני קבע, הביאה בין השאר להקמת הפנימיה הצבאית שליד בית-הספר הריאלי בחיפה בשנת 1953. שוב התעורר פולמוס ציבורי שנבע מהחשש לפגיעה בעיקרון של צבא העם. נשמעו טיעונים כמו: „...החינוך הטוב ביותר למילוי תפקיד בצבא ועבור הקצועה בצה"ל, הוא חינוך האדם הצעיר להיות אדם וחלוץ, להתנתך להיות פועל, מתיישב... פתיחת פנימיה צבאית פירושה עליה על דרך של יצירת כוח מגיל הנעורים“¹. במילים אחרות: השירות הצבאי לכשעצמו לא נחשב מעשה של שליחות, אם לא שולבה בו פעילות חלוצית אמיתית כגון התיישבות. זאת, במקביל לחשש המתמיד שמה המקצוענות של השירות הצבאי תיצור כת צבאית או צבא פרטוריאני. יחד עם זאת גבר והלך הצורך בצבא של אנשי מקצוע מעולים. במציאות זו עשו אנשי הקבע את שירותם הצבאי: מסכת היחסים בין צה"ל להתיישבות העובדת בשאלת התנדבות הבנים לקבע משקפת היטב את הבעיה. הסיסמה „חלוציות בגובה ארבעים אלף רגל“ היא אחד הנסיונות להתמודד עימה.

בהשוואה לארגונים אזרחיים וגם לצבאות זרים, תודעת השלי-חות בצה"ל היא גבוהה. רמת המוטיבציה ומידת ההזדהות עם מטרות הלאום והצבא, היו מאז ומתמיד מקור לגאווה. אך צה"ל אינו נמצא בחלל ריק. באמצעות ציגורות תקשורת שונים — שהחשוב שבהם הוא שירות המילואים — סופג הוא מאוירת החומריות שבמדינה ומן המגמה הכללית של העדפת ענייני הפרט על ענייני הכלל. הקצין בקבע משוה עצמו עם בני גילו ומכריו בקריירה אזרחית. לא פעם חש הוא כי חל פיתוח יחסי במעמדו בהשוואה אליהם.

הידיעה כי העם ניצב מאחורי השליח ומחזק את ידיו, מהווה

2. תחושת ניכור ועיונות כלפי המגזר האזרחי רווחה בקרב האליטה הצבאית האמריקנית. שחשה כי הצבא הפך לשעיר לעזאזל בפרשת ויאט-נאם.

* צבא וביטחון, מערכות 1955, עמ' 76.
1. דברי הכנסת, כרך 14, עמ' 2070, 29 יולי 1953.

למרות שהמקצוע הצבאי עצמו נחשב למכובד. בהיותו משולל בסיס עצמאי איתן, סובל הקצין מתנודות במעמדו, כפונקציה של עליות וירידות בחשיבות ענייני הבטחון בעיני החברה הישראלית. שנות החמישים המוקדמות הצמיחו בדיחות מפול-פלות על השבון אנשי הקבע. לעומת זאת, בעקבות הניצחון הסוחף של מלחמת ששת הימים הרקיעה שחקים יוקרתם החברתית.

הרגלי למידה

נשאלת השאלה האם ראוי העיסוק הצבאי לתו, "מקצוע"? ובכן, התפקיד המסורתי של הקצועה — לתכנן ולנהל מבצעים צבאיים — התרחב לשני כיוונים עיקריים:

- מודעות למשמעויות הפוליטיות ואף הבינלאומיות של הפעלת כוח צבאי.
- תפקידי לואי רבים ומסובכים: אספקה, מימון, מחקר ופיתוח, ניהול כוח-אדם, יחסי ציבור וכדומה.

מכאן משמע כי שירות בצבא הקבע, ובדרגות הבכירות במיוחד, דורש מאמץ אינטלקטואלי ניכר. נבחן היבט אחד של מאמץ זה — הקריאה. עם גיוסו, נמצא הצעיר בעל הפוטנציאל לקצועה, בעיצומו של תהליך התעוררות אינטלקטואלית. שלוש שנות השירות הסדיר גורמות לעיכוב חמור בהתפתחות זו. המאמץ הגופני והנפשי הכרוך בהסתגלות לחיי הצבא מכניס אותו למצב של עייפות מתמדת, שהיא רוחנית ולא פיזית. אם בשירות סדיר לא נטל החייל ספר לידי מופני שלא מצא כוח וזמן לכך, הרי שבשירות הקבע מזניח הוא את הקריאה מסיבה נוספת, גרושה מקודמתה — ההרגל. אין המדובר רק בספרות יפה, שהיא עניין להשכלה כללית ולטעמו האישי של כל אחד, אלא גם בנכסי צאן ברזל של קצין בקבע: ספרות היסטורית צבאית; כתבי הקלסיקנים של המחשבה הצבאית; כתבי-עת בענייני צבא, ביטחון ואסטרטגיה ושבועוני אקטואליה מן העולם. איזה רופא, לשם הדוגמה, היה מתיר לעצמו לא להת-עדכן באופן שוטף בחידושי הרפואה, לפחות בתחום הת-מחותו?

זהו רק אספקט אחד של התופעה הכללית המאפיינת את קציני הקבע: הצלחה במעשה וחולשה בתיאוריה. איני בא לטעון כי קצין הבקיא בכתבי קלאוזביץ או לידל הארט, מן ההכרח שיצטיין גם בשדה או בתפקיד מטה. כוונתי היא שהקצועה הבכירה אינה מקבלת הכשרה שיטתית לתפקידיה הקשים והמגוונים. מפקד אוגדה או מפקד בסיס בחיל-האוויר, מקבילים למנכ"ל של מפעל תעשייתי גדול. בתפקידם נזקקים הם לידע תיאורטי רב במנהל, ביחסי אנוש ובתהליכי קבלת החלטות במצבי לחץ. נוסף לכך, אחד המרכיבים הבלתי פורמליים של סמכותם הוא הידע המקצועי שרכשו בתחומי המומחיות של הכפופים להם, כמו: ארטילריה, הגדסה, אחזקת מטוסים, חימוש אוירי וכדומה. כל זאת, אין להשיג עוד בדרך הישנה של ה"עבודה בשטח"; מה שנחוץ הוא תשתית מוצקה של ידע והשכלה, וחשוב מזה — הרגלי למידה, חשיבה וניתוח.

בנקודות אלה לוקה בחסר החינוך הניתן לקצינים בצה"ל. גם היציאה ללימודים אקדמיים בשלב מסוים בשירות אינה משפרת באופן משמעותי את המצב. בגיל שבו יוצא הקצין ללימודים אין לשהות הקצרה באוניברסיטה השפעה של ממש

על אופיו והרגליו. יתר על כן, הקצין שמגיע לאוניברסיטה נקלע לאוירה של "קבלנות", כשהמגמה היא, "להספיק מה שיותר", ו"לגמור" את הלימודים. לשם השוואה כדאי לסקור את החינוך שמקבלים קצינים אמריקאים בכירים במהלך הקריירה שלהם. ואלה השלבים העיקריים:

- שלב מקצועי מכין — אקדמיה.
 - שלב מקצועי ראשוני (בשנה 3—8 לשירות) — קורס קצינים מתקדם; קורס מג"דים או קורס קציני "מרינס" בכי-רים או קורס מפקדי טייסות.
 - שלב מקצועי בסיסי (שנה 9—15 לשירות) — בית-הספר לפיקוד ומטה, אותו עוברים כמחצית מכלל הקצינים.
 - שלב מקצועי בכיר (שנה 16—23 לשירות) — קולג' צבאי גבוה המכשיר את הקצועה לתפקידים הבכירים ביותר בכוחות המזוינים.
- נוסף לכך, יכול הקצין להגיע לתואר אקדמי שני במוסדות ללימודים מתקדמים של הצי ושל חיל-האוויר ולתואר שני ושלישי במוסדות אזרחיים.³

אקדמיה לקצינים

נראה, איפוא, כי השירות בצבא הקבע בישראל אינו בבחינת משלח יד של ממש. כדי להפכו למקצוע, וגם להפיח בו מחדש את רוח השליחות, יש להקים אקדמיה לקצינים. רעיון זה אינו חדש בצה"ל. ב-1962 קרא סא"ל מאיר פילבסקי להקים בית-ספר אקדמי לקציני קבע, על מנת, "לשפר את רמתה האיכותית והיקפה המספרי של קצועת הקבע הצעירה בצה"ל, ולייצר מספר מוגדל של קצינים שעשויים להוות בעתיד את העילית של צבא הקבע".⁴ אל"מ יוסף נבו הציע אף הוא להקים "אקדמיה לקצועת הקבע". נימוקיו: ההכשרה הניתנת לקצועה מתמקדת בדרג הזוטר ומזניחה את טיפות הדרגים הבינוניים

3. ב-1966 היו מחצית הקצינים הבכירים בארה"ב בעלי תואר שני כשהמספר במגמה של עליה מתמדת.
4. "מערכות" קמ"א, עמ' 39.

ההכשרה הצבאית תכלול את הנושאים הבאים: הכרת צה"ל ומורשתו, צבאות זרים, פיתוח מנהיגות, תורת לחימה, אימונים ופיתוח כושר גופני. הלימודים יימשכו שלוש שנים. בכל שנה אקדמית יהיו שני סימסטרים — סתיו ואביב — שבהם יתקיימו הלימודים העיוניים, ה"אורחיים". בקיץ תינתן לתלמידים הכשרה צבאית: בקיץ הראשון הכשרה המקבילה לקורס מ"כים, בקיץ השני הכשרה המקבילה לקורס קצינים ובשלישי השלמות חילויות. חניכים שאך התגייסו לצה"ל יעברו טירונות קיץ כמקובל כיום לגבי עתודאים. כל חניך, בהנחיית יועצי האקדמיה ובהתאם לדרישות כוח-האדם של צה"ל, יתמחה בנושא מסוים במסלול העיוני ובאחת ממגמות האקדמיה במסלול הצבאי.

הרכב הסגל

יש לשאוף לכך שהסגל באקדמיה יהיה מורכב מקציני קבע בעלי תארים אקדמיים גבוהים. עד להתגשמות חזון זה יורכב הסגל הצבאי מקציני קבע (רצוי בעלי תואר ראשון) והסגל האקדמי ממרצים אורחים ממוסדות אקדמיים. בטוחני שמרצים בדרג הוטר יהיו מוכנים להשתלב באקדמיה אם יימצא סידור עם אוניברסיטת-האם שיאפשר המשך קידומם האקדמי. מלבד זאת, יש לרתום למפעל מספר פרופסורים אשר יתנדבו לשרת באקדמיה בשנת השבתון שלהם. במשך הזמן יוצר גרעין מגובש שיהיה מורכב מבוגרי האקדמיה שהשלימו תואר שני ושלישי, ויראו את יעודם בשירות במוסד זה.

מיון החניכים

קיימות מספר הצעות באשר לשיטה לפיה ימוינו החניכים. הצעה ראשונה: המועמדים יבואו מקרב מגויסי החובה לצה"ל. היתרונות: ריכוז מספר רב של מועמדים בטרם התפורר ליחידות השונות; החניכים יהיו בשלים ללימודים אקדמיים ולעיצוב דמותם כקצינים. החסרונות: קשה למיין ולאבחן מועמדים לקצונה בטרם התנסו; החניכים יבואו לאקדמיה מבלי להכיר חיי צבא ויסיימו אותה ללא ניסיון מעשי בצה"ל; החניכים יבואו מתוך שיקולי הטרור ולא מתוך בחירה עצמית; אוכלוסיית החניכים תבוא מקרב שכבה חברתית צרה. הצעה שנייה: המועמדים יהיו קצינים העומדים לסיים את שירות החובה שלהם (הצעה אל"מ יוסף נבו). היתרונות: המועמדים יבואו מכל שכבות האוכלוסייה; הודות לנסיגה ניתן יהיה לקבוע רמה גבוהה באקדמיה; ניתן יהיה להבטיח לבוגרים קידום גאות באמצעות דרגות מתאימות. החסרונות: יהיה קשה ליצור בסיס משותף לתלמידים לאתר שקיבלו עיצוב שונה בכל אחד מחילות צה"ל; ניתוק של שלוש שנים מבית-הספר התיכון יוצר קשיים בחזרה אל ספסל הלימודים; יהיה קשה יותר להשפיע עליהם לבחור בקריירה צבאית. הצעה שלישית: המועמדים יבואו מתוך כלל האוכלוסייה המתאימה בגילים 17—21. שיטה זו נהוגה באקדמיות הצבאיות בארה"ב והיא כוללת את היתרונות והחסרונות של השיטות שהוזכרו לעיל.

נראה לי שיש לבחור בשיטה השלישית, עם תיקון: קצינים או בד"א⁶ יהיו משוחררים מחלק מן ההכשרה הצבאית בקיץ.

6. בעלי דרגות אחרות — המער.

והבכירים; ההתפתחויות הטכנולוגיות מחייבות את הקצין להיות בעל כושר לימוד וניתוח, נוסף לדרישות המסורתיות של כושר פיקוד והשכלה מספקת; שחרורם של קצינים מצטיינים בתום השירות הסדיר⁵ לנימוקים אלה, שכוחם יפה גם כיום, יש להוסיף עוד שניים בעלי משמעות: האבידות בקרב הקצונה הבינונית במלחמת יום-הכיפורים; ההתפתחויות האחרונות באורנו, המעידות כי בעתיד נילאץ להתמודד לא רק עם הכמות הסובייטית, אלא גם עם האיכות והתחכום המערביים.

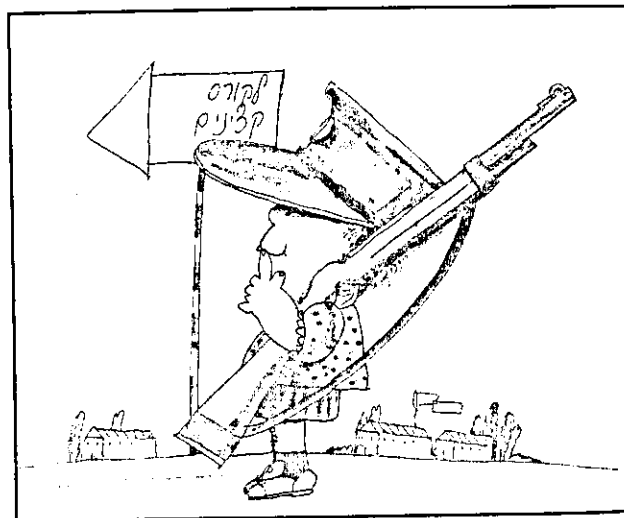
במירוץ לשמירת הפער בינינו לבין הערבים, נוכל ל"שחק" רק במשתנה היחיד שיותר לנו: איכות כוח-האדם. בתחום זה ראוי לעקוב בתשומת לב אחר הנעשה במדינות ערב. השנה לומדים במדינות העימות הערביות קרוב לחצי מיליון סטודנטים, לעומת כחמישים אלף בישראל. מרבית הסטודנטים הערביים לומדים לפני השירות הצבאי, או שהם פטורים ממנו. בישראל כל הסטודנטים היהודיים, למעט עתודאים ודחויי שירות, נמצאים אחרי השירות הסדיר. המשמעות היא שלצבא אות ערב יש מאגר אקדמי גדול המסוגל לתגבר את קצונת הקבע ולהעלות את רמתה.

אני מחדש, איפוא, את הקריאה להקים אקדמיה צבאית שבוגריה יהיו קצינים בעלי תואר אקדמי מוכר וישרתו זמן ממושך בצבא הקבע. מטרתה של האקדמיה:

- * הקניית השכלה אקדמית לצורך מילוי תפקידי הקצונה ולהרחבת אופקים.
- * מתן הכשרה צבאית כבסיס לקידום בצה"ל.
- * פיתוח פוטנציאל וכשרונות מנהיגות.
- * טיפוח אידיאלים של שירות, שליחות ודבקות במטרות הלאומיות.
- * פיתוח כושר גופני.

תכנית הלימודים באקדמיה הצבאית תהיה בנויה על בסיס של מדע המדינה וסוציולוגיה, בתוספת לימודי השלמה בתחומים הבאים: יחסים בינלאומיים, היסטוריה של עם ישראל, היסטוריה כללית והיסטוריה צבאית; תולדות הסכסוך המזרח-תיכוני, אסטרטגיה, יחסי צבא וחברה, כלכלה, מנהל ויחסי אנרגיה.

5. "מערכות" קנ"א עמ' 29.

דרגתם הצבאית וקורסים שעברו בשירות הסדיר ייוקפו לזכותם במסגרת האקדמיה וגם בהמשך הקידום. תינתן אפשרות לצבור נקודות בקורסי קיץ על-מנת לסיים את האקדמיה בשנתיים. לאחר שהתניך יעמוד בכל הדרישות העיוניות והצבאיות, הוא יגיש עבודת גמר ויעבור את מבחני הסיום. או אז יזכה הוא לתואר אקדמי שיוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה.

הענקת תואר אקדמי לקצין הקבע והפיכת השירות בקבע למקצוע אקדמי מוכר ומכובד, יחוללו תהפוכות רבות: לקצין בקבע יהיה סטטוס עצמאי ושוב לא יהיה תלוי באופן כה בולט בתנודות דעת קהל; הדימוי העצמי של המקצוע ישתפר; בולט בתנודות דעת קהל; תוספת ההשכלה והרחבת האופקים של הקצונה יקדמו את צה"ל בכל התחומים; הקצונה המעולה, "תקרין" מאיכותה על בעלי הדרגות האחרות; ישתפר ההרכב החברתי של צה"ל. אם השירות בקבע יהיה כרוך ברכישת השכלה גבוהה, יאותו אינטלקטואלים לראות את יעודם בצבא, ללא הרגשה מתמדת של התמצת הזדמנויות בחוץ; החינוך שינתן באקדמיה, הערכים שיוטבעו בחניכים, וההכרה המתמדת בחשיבות השירות — כל אלה יחזקו את תחושת השליחות; יחצר מוקד אינטלקטואלי בצה"ל, אשר יפרה את המחשבה הצבאית וימנע קיפאון דוקטרינרי.

האקדמיה תהווה ראשית הדרך בהתפתחות האינטלקטואלית של הקצונה. בסופו של דבר ימוסד מסלול הקידום החינוכי של הקצונה הבכירה: אקדמיה — פר"מ (שונה מן הנוכחי) — מכללה לביטחון לאומי. להתפתחות זו משמעות החורגת מתחום השירות הצבאי. בהנחה שגיל הפרישה הצעיר לא ישתנה, תישאר בעינה תופעת הקריירה השנייה של הקצינים הבכירים. החינוך שיקבל הקצין בצה"ל יכשיר אותו להמשיך ולתרום למדינה גם לאחר שיסיר את מדיו. כך ניתן יהיה לראות במהלך חייו של הקצין מקשה אחת: קריירה של שירות הציבור, אשר חלקה הראשון הוא בתחום הצבא והשני בתחום האזרחי.

מה יאמרו המתנגדים?

המתנגדים יטענו מן הסתם כי אין כסף ואין זמן לאקדמיה. יש לפקוח את עיניהם ולהראות כי כיום עולה כל משתלם באוניברסיטה או בטכניון קרוב למאה אלף לירות. סכום זה ייחסך לכשתקום האקדמיה, מכיוון שהיא לא תחייב הקמת מבנים חדשים: ניתן יהיה לשכן אותה במבנה צבאי קיים. את הבניינים אפשר יהיה לבנות לכשירווח. ההוצאה העיקרית תיוחד לעזרי לימוד והדרכה ולשכר מרצים מן החוץ. גם הטענה לפיה אי אפשר לוותר למשך שלוש שנים על קבוצה של בעלי פוטנציאל קצונה אינה מצדקת. קל יותר, "לוותר" עליהם בשלב מוקדם, מאשר לעשות זאת כאשר הם נושאים כבר דרגות סרן או רס"ן. הגיעה השעה להעדיף שיקולים ארוכי טווח על חישובי הרגע. הרי לעולם לא יעמוד לרשותנו זמן שיאפשר לבנות בניתוח את צה"ל של הדורות הבאים.

יהיו שיטענו כי אקדמיה תיצור קבוצת קצינים מתבדלת ומת-נכרת. ובכן, אין ספק שהשהיה יחדיו במסגרת מחנכת הדוקה במשך זמן רב תיצור קבוצה מלוכדת בעלת גורמות התנהגות משלה. אולם, החינוך שיינתן באקדמיה יגביר דווקא את הוד-הות החניכים עם המטרות הלאומיות ויעמיק את תודעתם

האזרחית, בנוסף לחינוכם כאנשי צבא. גם המאפיינים האזרחיים של האקדמיה ישמשו בלם בפני מיליטריזציה של החניכי-כיום. באופן פרדוקסלי תביא האקדמיה למידת מה של "אזרח" הצבא, בכך שתמשוך לשירות צעירים מבריקים וכשרוניים ש-נהגו עד עתה להשתחרר בתום השירות הסדיר וללכת לאוניברסיטאות. עתה ימצאו דרך לתרום לצה"ל ולתקן משגים שעליהם הם נהגו למתוח ביקורת. יחד עם זאת, הייתי ממליץ לנהוג כלפיהם בגמישות מסוימת בעניין הקריירה. מאחר שבטבעם אין הם בגויים לפעול זמן רב במסגרת ארגון נוקשה כצה"ל, עדיף שיתרמו מכשרונם וזמן האינטלקט שלהם במשך זמן מוגבל בלבד. מספר קטן של "יוצאים ובאים" כאלה, ואפילו כמה "עושי צרות" — תורמים לריענון הצבא ולשכירת השגרה המחשבתית והקיפאון הבריורקטי.

הטענה כי האקדמיה תיצור פערים חברתיים בצה"ל היא טענה רצינית. הסכנה של יצירת מוסד אכסקלוסיבי אכן קיימת, אך יש לראות דברים כהווייתם. צה"ל פועל רבות בתחום החינוך, מקדם בעלי כשרון מכל העדות, ומביא אינטגרציה של שכבות נחשלות. צה"ל גם משתבח, ובצדק, בעקרון שיוון ההזדמנויות ובקידום על-פי כישורים בלבד. אך בל נטעה בעניין חשוב זה: לשני קצינים המתמודדים על תפקיד מסוים ניתנת אמנם הזדמנות שווה, אך לכל אחד מהם נקודת זינוק שונה. הקצין שגדל בתנאי מצוקה ולא זכה לחינוך מעולה, נמצא מלכתחילה בפיגור לעומת חברו. לכאורה תעמיד האקדמיה מכשול נוסף בדרכו לקידום, ולא היא: דווקא הקמת מוסד זה תאפשר לצה"ל לטפל בצורה פעילה בבעיית הפער החברתי שבשורות הקצונה, במ"קום להתעלם ממנה. ליד האקדמיה תוקם מכינה שתביא מועמדים בעלי פוטנציאל לקצונה ולשירות קבע ממושך אל הרמה הנדרשת על-ידי האקדמיה. מכינה זו תשים דגש מיוחד על בעלי כשרונות, אשר רקעם החברתי מנע מיצוי הפוטנציאל הגלום בהם. גם במסגרת האקדמיה יש להשקיע מאמץ מיוחד בבעלי רקע חברתי "גמוד", בעיקר בשלבים הראשונים שבהם סיכוייהם לנשור גדולים משל בעלי רקע תרבותי חברתי "גבוה".

סיכום

ההתפתחויות המהפכניות בטכנולוגיה הצבאית והשכלול המתמיד בדרכי המלחמה מגבירים את חשיבותו של צבא קבע מקצועי, מאומן, מסוד ומצויד היטב. מדינת ישראל תמשיך להתבסס עוד שנים רבות על עוצמתו של צה"ל, וקצונת הקבע היא גרעינה של עוצמה זו. על מנת לבנות היסוד את הקצונה המעולה שתנהיג את צה"ל במבחני המחר, יש להקים אקדמיה צבאית. האקדמיה לא תפתור את בעיותיו של צה"ל ככמטה קסמים. עצם הקמתה יעורר בעיות ושאלות כמו: אקדמיה אחת לצה"ל כולו או אקדמיות נפרדות לזרועות היבשה, הים והאוויר; השתלבותם וקידומם של בוגרי האקדמיה ויחסיהם עם קצינים שאינם כאלה; דלדול מספר הנגדים שיפנו לקצונה; מיון לקצונה בשלב הגיוס; אינטגרציה של האקדמיה במערכת החינוך של צה"ל. בעיות אלה ואחרות יחייבו מציאת פתרונות. אך עלינו לדעת כי אם לאחר שנחשוב היטב על כל האספקי-טים, נעדיף שיקולים מרחיקי ראות ונפעל בתבונה, נקטוף בעתיד פירות מבורכים.